

Ανοιχτή δοκιμή της Συμφωνικής Ορχήστρας Κύπρου

25 Νοεμβρίου 2016

Γενικός στόχος των ανοιχτών δοκιμών:

Οι μαθητές/τριες με την ακρόαση της δοκιμής θα γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο προετοιμάζει μια ορχήστρα το πρόγραμμα που θα παρουσιάσει στην συναυλία. Ως εκ τούτου, όπου ο μαέστρος κρίνει σκόπιμο, θα σταματάει την ορχήστρα για να γίνουν οι αναγκαίες διορθώσεις. Η παρακολούθηση της δοκιμής θα προσφέρει μία μοναδική και σημαντική μουσική εμπειρία του τρόπου επικοινωνίας ανάμεσα στον μαέστρο και τους μουσικούς, καθώς και της διαδικασίας για την επίτευξη της ιδεώδους μουσικής ερμηνείας των μουσικών έργων στην οποία στοχεύει ο μαέστρος.

Επειδή δεν πρόκειται για εκπαιδευτικές συναυλίες, στις ανοιχτές δοκιμές συνήθως δεν γίνεται οποιαδήποτε παρουσίαση ή επεξήγηση των έργων από πλευράς του μαέστρου ή των μουσικών της ορχήστρας.

*Αγαπητοί/τές Μαθητές και Μαθήτριες,
Μέσα από αυτή την παρουσίαση*

Θα γνωρίσετε:

- τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου
- τις ομάδες οργάνων μιας συμφωνικής ορχήστρας
- διάφορες τεχνικές εκτελέσεις των οργάνων
- τη διάταξη μιας συμφωνικής ορχήστρας
- πληροφορίες για τον μαέστρο και τον εξάρχοντα μιας ορχήστρας

Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Μαέστρος της ορχήστρας είναι ο κ. **Άλκης Μπαλτάς**. Ο Α. Μπαλτάς γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Είναι ένας ιδιαίτερα ενεργός μουσικός: έχει αναλάβει την καλλιτεχνική διεύθυνση πολλών μουσικών συνόλων, ορχηστρών και φεστιβάλ σε ολόκληρη την Ελλάδα, είναι διευθυντής του «Ελληνικού Ωδείου» στην Αθήνα και του Ωδείου «Μουσικό Κολλέγιο» στη Θεσσαλονίκη και, παράλληλα, διδάσκει στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Είναι, επίσης, συνθέτης και έργα του επανειλημμένα εκτελέστηκαν και διακρίθηκαν στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ως μαέστρος, έχει διευθύνει όλες τις ελληνικές ορχήστρες και έχει δώσει πολλές συναυλίες σε χώρες του εξωτερικού. Από το 2011 είναι ο Καλλιτεχνικός Συμφωνικής Ορχήστρας Κύπρου.

Διευθυντής και Αρχιμουσικός της

Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου απαρτίζεται από 41 μουσικούς οι οποίοι εκτελούν πολλά διαφορετικά είδη οργάνων.

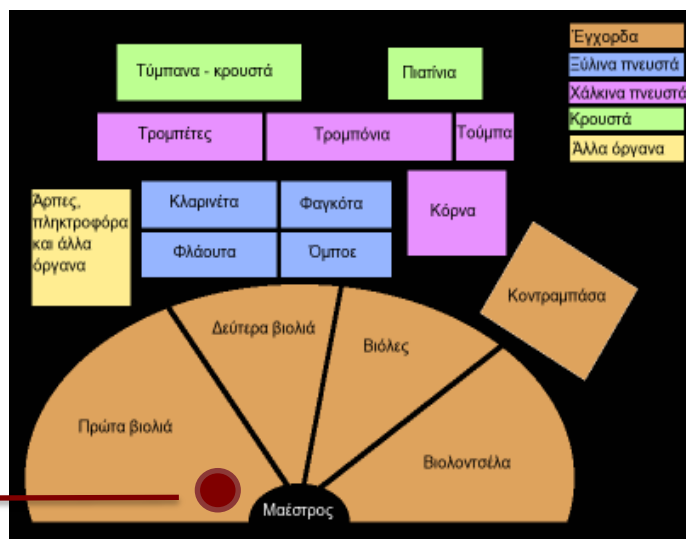
Τα όργανα μιας συμφωνικής ορχήστρας χωρίζονται σε **τέσσερις μεγάλες ομάδες**:

- τα **έγχωρδα**
- τα **ξύλινα πνευστά**
- τα **χάλκινα πνευστά**
- τα **κρουστά**

Οι μουσικοί της ορχήστρας κάθονται σύμφωνα με τις πιο πάνω ομάδες, με τον τρόπο που φαίνεται στην πιο κάτω εικόνα.

Εξάρχων

Μόλις οι μουσικοί της ορχήστρας πάρουν τις θέσεις τους, τότε μπαίνει και ο **εξάρχων της ορχήστρας** [Εδώ πρέπει να χειροκροτήσουμε!!!]. Εξάρχων της ορχήστρας είναι το πρώτο βιολί - αυτός που κάθεται στο πρώτο αναλόγιο, μπροστά - μπροστά, από αριστερά (βλ. πιο πάνω).

Ο εξάρχων είναι υπεύθυνος για διάφορα θέματα σε μια ορχήστρα. Ένα από αυτά είναι και το **κούρδισμα της ορχήστρας**, καθώς προτού ξεκινήσει να παίζει μια ορχήστρα χρειάζεται «να κουρδίσει». Με αυτή την έκφραση εννοούμε ότι οι μουσικοί χρειάζεται μεταξύ τους να «συνεννοηθούν» ως προς το ακριβές ύψος της κάθε νότας που θα εκτελούν. Για να γίνει αυτό, ο εξάρχων ζητά από το όμπωε (βλ. εικόνα στα αριστερά) - που έχει όλοι οι νότα

διαπεραστικό ήχο- να εκτελέσει τη νότα λα και, τότε, μουσικοί κουρδίζουν τα όργανά τους σύμφωνα με τη αυτή. Αφού ολοκληρώσει η ορχήστρα το κούρδισμά της, μπαίνει και ο **μαέστρος της ορχήστρας**. [Εδώ όλοι και πάλιν να χειροκροτήσουμε!!!].

Ο μαέστρος, για να έχει καλή οπτική επαφή με τους μουσικούς, στέκεται όρθιος πάνω σε μία μικρή εξέδρα που λέγεται πόντιουμ και κρατώντας την μπαγκέτα του (βλ. σ.27) δίνει σήμα στους μουσικούς για την έναρξη της συναυλίας. Στην πραγματικότητα ένας μαέστρος όταν διευθύνει μια ορχήστρα καθορίζει την ένταση, την ταχύτητα και, γενικά, τη συνολική ερμηνεία του έργου.

τότε πρέπει

Πρωτόκολλο – Εθιμοτυπικό

Σε μια συναυλία κλασικής μουσικής:

- ✓ Προσερχόμαστε τουλάχιστον 15' πριν την έναρξη της συναυλίας. Μετά την έναρξη της συναυλίας, η είσοδος απαγορεύεται.
- ✓ Ταξιθέτριες μάς οδηγούν στις θέσεις μας, σύμφωνα με το εισιτήριό μας.
- ✓ Χειροκροτούμε κατά την είσοδο του εξάρχοντα και του μαέστρου.
- ✓ Παρακολουθούμε με προσοχή τη συναυλία και σε καμία περίπτωση δεν ενοχλούμε τους γύρω μας. Ουδέποτε τρώμε, πίνουμε ή μασούμε τσίχλα. Δεν μπορούμε να βγούμε από την αίθουσα αν δεν τελειώσει η συναυλία.
- ✓ Έχουμε πάντοτε κλειστά τα κινητά μας τηλέφωνα.
- ✓ Απαγορεύεται η ηχογράφηση της συναυλίας, γιατί αποτελεί παραβίαση του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων.
- ✓ Χειροκροτούμε πάντοτε στο τέλος κάθε έργου και όχι ενδιάμεσα. Αν ένα έργο αποτελείται από διάφορα μέρη, τότε θα υπάρξει σύντομο κενό μεταξύ των μερών του. Εδώ δεν χειροκροτούμε και περιμένουμε να τελειώσουν όλα τα μέρη του έργου για να χειροκροτήσουμε. Αν δεν ξέρουμε πότε τελειώνει ένα έργο, κοιτάζουμε τον μαέστρο και όταν αυτός κατεβάσει τα χέρια του και γυρίσει προς το κοινό, τότε χειροκροτούμε με ενθουσιασμό.

Εκπαιδευτικό Υλικό για ανοιχτή δοκιμή 25.11

La Folia (Λα Φόλια)

Τα έργα που θα παρουσιαστούν στη σημερινή ανοιχτή δοκιμή βασίζονται σε μία από τις γνωστότερες μελωδίες που υπήρξαν στην ιστορία της μουσικής. Η μελωδία που στηρίζεται σε μια συγκεκριμένη σειρά συγχορδιών χρησιμοποιήθηκε στη διάρκεια 300 περίπου χρόνων από τον 16^ο μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα από περισσότερους από 150 συνθέτες σαν βάση για τη δημιουργία σειράς παραλλαγών.

Θέμα και Παραλλαγές: Τεχνική σύνθεσης όπου μια βασική μελωδία, το θέμα, παρουσιάζεται παραλλαγμένο στη συνέχεια με διάφορους τρόπους: με αλλαγές στον ρυθμό, με μελωδικές αλλαγές ή στολίσματα, με αλλαγές στην αρμονία, στην ενορχήστρωση και συνδυασμό όλων των πιο πάνω.

Οι ρίζες της απλής μελωδίας με την ονομασία *La Folia*, που σημαίνει 'τρέλα', φθάνουν στον 16^ο αιώνα. Πιθανότατα σχετίζεται με έναν πολύ ζωηρό χορό πορτογαλικής προέλευσης με αυτό το όνομα. Ο ερευνητής Richard Hanson αναφέρεται σε μια παλαιότερη και μια νεώτερη μορφή του μελωδικού και αρμονικού αυτού σχήματος.

Στην παλαιότερη της μορφή συναντάται σε διάφορες εκδοχές. Εδώ μπορείτε να δείτε σε παρτιτούρα και να ακούσετε σε μορφή midi μια από τις πιο γνωστές.

<http://www.folias.nl/html/earlyfolias.html#MIDIEARLY>

Η νεώτερη 'κλασική' μορφή που χρησιμοποιήθηκε από πολλούς συνθέτες στη συνέχεια αποτελείται από 16 μέτρα βασισμένη σε συγκεκριμένη σειρά συγχορδιών στην κλίμακα ρε ελάσσονα και σε μέτρο 3/4. Πρωτοδημοσιεύτηκε το 1672 στο έργο του Γάλλου συνθέτη Jean Baptiste Lully με τίτλο *Les Folies d' Espagne* για 4 πνευστά (όμποε) και κρουστά.

Εδώ μπορείτε να ακούσετε μια εκδοχή του έργου με κάπως διαφορετική ενορχήστρωση:

<https://www.youtube.com/watch?v=P1ngcsx1Drs>

Η αρμονική σειρά συγχορδιών προσαρμοσμένη στην κλίμακα σολ ελάσσονα έχει ως εξής:

ΣΟΛ- / ΡΕ7 / ΣΟΛ- / ΦΑ+ / ΣΙb+ / ΦΑ+ / ΣΟΛ- / ΡΕ7 / ΣΟΛ- / ΡΕ7 / ΣΟΛ- / ΦΑ+ / ΣΙb+ / ΦΑ+ / ΣΟΛ- ΡΕ7 / ΣΟΛ- /

Δοκιμάστε να παίξετε με τα μελωδικά σας όργανα την πιο κάτω παρτιτούρα:

Typeset with PMX

© 1997, Werner.Icking@gmd.de

Εδώ μπορείτε να ακούσετε σε midi την εκδοχή αυτή:

<http://www.folias.nl/html2.html>

- Εδώ μπορείτε να δείτε μια χορευτική εκδοχή:
<https://www.youtube.com/watch?v=aKhuzays1ZI>
- Εδώ μπορείτε να ακούσετε μια εκτέλεση που περιλαμβάνει παραλλαγές στο θέμα *La Folia* των συνθετών Arcangelo Corelli, Alessandro Scarlatti and Marin Marais.
<http://www.youtube.com/watch?v=C4m1KHjp03M>

Antonio Vivaldi έργο 1 αρ.12 La Folia

Το έργο γράφτηκε αρχικά ως τρίο σονάτα, δηλαδή έργο γραμμένο για δύο βιολιά και basso continuo.

Το basso **continuo** συναντάται στη μουσική της εποχής Μπαρόκ [1600-1750] και αποτελεί το αρμονικό πλαίσιο (συνοδεία) της σύνθεσης. Εκτελείται από όργανα όπως:

το harpsichord

(χάρπσικοντ) το λαούτο

η άρπα

η θεόρβη

Ακούστε εδώ κάποια παραδείγματα:

https://www.youtube.com/watch?v=0BLr7Yt_ehw (από το 2:01) harpsichord

<https://www.youtube.com/watch?v=nfHZGYiKkAo> θεόρβη

https://www.youtube.com/watch?v=_pfoPVO4BsM

Antonio Vivaldi (1680 -1743)

Γνωστός συνθέτης και βιολιστής της εποχής Μπαρόκ. Τα περισσότερα έργα του τα έγραψε για την ορχήστρα κοριτσιών του Ospedale della Pieta, ενός ορφανοτροφείου στο οποίο εργαζόταν ως κληρικός. Ιδιαίτερα γνωστός για τα κονσέρτα του για βιολί μεταξύ των οποίων βρίσκεται και το γνωστό κονσέρτο με τίτλο *Τέσσερις Εποχές*.

Το κομμάτι αρχίζει με το γνωστό θέμα *La Folia* σε αργό τέμπο (adagio).

Προσπαθήστε να παίξετε το θέμα ενορχηστρωμένο για δύο αυλούς και basso continuo (η συνοδεία με ήχο harpsichord σε κλαβινόβα)

Theme of La Follia in arr. for two recorders and b.c. arrangement Martin Nitz, 1987

Typeset with PMX © 1999, Werner.Icking@gmd.de

Ακολουθούν 19 παραλλαγές έκτασης 16 μέτρων η κάθε μια όπου εναλλάσσονται πιο γρήγορα και πιο αργά μέρη. Όλα τα μέρη είναι γραμμένα στην κλίμακα ρε ελάσσονα. Στην 13^η και 19^η παραλλαγή τα δύο βιολιά βρίσκονται σε διάλογο ενώ στις παραλλαγές 8, 15, 16 και 18 πρωταγωνιστεί το πρώτο βιολί.

Εδώ μπορείτε να ακούσετε το κομμάτι βλέποντας παράλληλα την παρτιτούρα:

<https://www.youtube.com/watch?v=WLW3-FcJPSQ>

Εδώ μπορείτε να βρείτε την παρτιτούρα:

http://petruccimusiclibrary.com/files/imglnks/usimg/f/f9/IMSLP268656-PMLP126430-vivaldi_folia_abc_quartett_score.pdf

Antonio Salieri Variations sull' aria La Folia di Spagna

(Ορχηστρικές παραλλαγές στο θέμα La Folia di Spagna)

Το έργο του Αντόνιο Σαλιέρι είναι σημαντικό επειδή αποτελεί το πρώτο επιτυχημένο έργο στο είδος των ορχηστρικών παραλλαγών ως ανεξάρτητο είδος και όχι ως μέρος μεγαλύτερης σύνθεσης, το οποίο αναπτύχθηκε και έφθασε στο απόγειό του κατά την εποχή του Ρομαντισμού.

Στις παραλλαγές του ο συνθέτης επεξεργάζεται κυρίως τον ρυθμό και την ενορχήστρωση του θέματος *La Folia* δοκιμάζοντας διαφορετικούς συνδυασμούς οργάνων. Το έργο αποτελείται από 26 συνολικά παραλλαγές για έγχορδα, ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά, άρπα και κρουστά.

Το έργο είναι γραμμένο στη χαρακτηριστική για το θέμα *La Folia* κλίμακα Ρε ελάσσονα και μέτρο 3/4.

Εδώ μπορείτε να βρείτε την παρτιτούρα:

http://petruccimusiclibrary.com/files/imglnks/usimg/3/3c/IMSLP378319-PMLP266134-La_Folia_woCues.pdf

Παρακολουθήστε τα πιο κάτω σχόλια και απαντήστε τις ερωτήσεις με βάση την πιο κάτω βιντεογράφιση:

<https://www.youtube.com/watch?v=0b1QU2onyto&list=RD0b1QU2onyto#t=8>

Το **θέμα** έχει μεγαλοπρεπή χαρακτήρα και εκτελείται από τα κλαρινέτα και τα φαγκότα. [0:10-0:49]

κλαρινέτο

φαγκότο

Opening of Variazioni sull'aria *La Follia di Spagna*

Typeset with PMX © 2000, Werner.Icking@gmd.de

Στη συνέχεια ακολουθούν σύντομες παραλλαγές, διαρκούν όλες λιγότερο από ένα λεπτό η κάθε μια, στις οποίες εναλλάσσονται μέρη με ολόκληρη την ορχήστρα και άλλα με λιγότερα όργανα.

Παραλλαγή αρ.1 [0:50-1:28] Η μελωδία εκτελείται από τα _____.

Παραλλαγή αρ.2 [1:29-2:03] Περιγράψετε τον ρόλο του φλάουτου στο πρώτο μέρος της συγκεκριμένης παραλλαγής _____.

Παραλλαγή αρ.3 [2:04-2:41] Η μελωδία αναπτύσσεται από τα _____.

Παραλλαγή αρ.4 [2:42-3:41] Το όργανο που πρωταγωνιστεί εδώ είναι _____.

Παραλλαγή αρ.5 [3:42-3:58] Σε αυτή την παραλλαγή παίζουν από την αρχή όλα τα όργανα; σωστό/λάθος (υπογράμμισε).

Παραλλαγή αρ.6 [3:59-4:44] Η μελωδία αναπτύσσεται από τα _____.

Παραλλαγή αρ.7 [4:48-5:07] Ποιο είναι το χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της παραλλαγής; _____.

Παραλλαγή αρ.8 [5:08-5:50] Πώς είναι ο χαρακτήρας αυτής της παραλλαγής; _____.
Παίζει ή όχι ολόκληρη η ορχήστρα; _____.

Παραλλαγή αρ.9 [5:53-6:46] Ποιο όργανο πρωταγωνιστεί αναπτύσσοντας τη μελωδία; _____.

Παραλλαγή αρ.10 [6:48-7:40] Ποιο καινούργιο όργανο εισάγεται σε αυτή την παραλλαγή;
_____.

Παραλλαγή αρ.11 [7:42-8:05] Ποιες ομάδες οργάνων συμπεριλαμβάνονται εδώ;
_____.

Παραλλαγή αρ.12 [8:06-8:29] Περιγράψετε τον χαρακτήρα αυτής της παραλλαγής;
_____.

Παραλλαγή αρ.13 [8:30-9:07] Έγχορδα και πνευστά παίζουν ταυτόχρονα σε αυτή την παραλλαγή ή εναλλάσσονται; _____.

Παραλλαγή αρ.14 [9:10-10:01] Ποιο όργανο παίζει απαντήσεις στα έγχορδα; _____.

Παραλλαγή αρ.15 [10:03-10:50] Εδώ εναλλάσσεται το σόλο _____ με τα
_____.

Παραλλαγή αρ.16 [10:51-11:15] Παίζει α) ολόκληρη η ορχήστρα (tutti) ή β) μόνο τα έγχορδα;
_____.

Παραλλαγή αρ.17 [11:17-12:04] Χαρακτηριστικό στοιχείο της παραλλαγής αρ.17 είναι το πέρασμα της μελωδίας σε διαφορετικά όργανα. Αυτό γίνεται ξεκινώντας α) από αυτά με ψηλό ηχόχρωμα όπως το φλάουτο και πηγαίνοντας σε αυτά με χαμηλότερο όπως το φαγκότο ή β) αντίθετα; _____.

Παραλλαγή αρ.18 [12:06-12:50] Σε ολόκληρη την ομάδα εγχόρδων και πνευστών παίζει σύντομες απαντήσεις το _____.

Παραλλαγή αρ.19 [12:51-13:56] Ποιο όργανο πρωταγωνιστεί; _____.

Παραλλαγή αρ.20 [13:57-14:19] Περιγράψετε τον χαρακτήρα αυτής της παραλλαγής και πώς επιτυγχάνεται _____.

Παραλλαγή αρ.21 [14:20-15:05] Ποια ομάδα οργάνων αναπτύσσει τη μελωδία; _____

Παραλλαγή αρ.22 [15:06-15:58] Ποια ομάδα οργάνων αναπτύσσει τη μελωδία; _____

Παραλλαγή αρ.23 [15:59-16:23] Ποια ομάδα οργάνων εκτελεί τη συγκεκριμένη παραλλαγή και ποιος είναι ο χαρακτήρας της; _____.

Παραλλαγή αρ.24 [16:24-16:54] Εκτελούν α) μόνο τα έγχορδα ή β) τα έγχορδα και τα πνευστά; _____

Παραλλαγή αρ.25 [16:58-17:44] Περιγράψετε τον χαρακτήρα αυτής της παραλλαγής και πώς επιτυγχάνεται _____.

Παραλλαγή αρ.26 [17:45-18:32] Ποιο όργανο επανέρχεται στη συγκεκριμένη παραλλαγή; _____.

Coda [18:35-20:10] Καταληκτικό μέρος στο οποίο παρουσιάζεται από όλη την ορχήστρα ξανά το θέμα.

Ακούστε πώς χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο αρμονικό πλαίσιο ο συνθέτης Βαγγέλης Παπαθανασίου στο τραγούδι με τίτλο Conquest of Paradise που γράφτηκε το 1992 για την ομώνυμη κινηματογραφική ταινία.

<https://www.youtube.com/watch?v=94dY-QxjDiE>

Αντόνιο Σαλιέρι [1750-1825]

Ιταλός συνθέτης, μαέστρος και παιδαγωγός. Γεννήθηκε στην Ιταλία αλλά έζησε τα περισσότερα του χρόνια στη Βιέννη όπου υπήρξε διευθυντής της ιταλικής όπερας και της βασιλικής ορχήστρας. Έγραψε 39 όπερες σε τρεις γλώσσες, εκκλησιαστική μουσική και μουσική δωματίου, ορατόρια, καντάτες και χορωδιακά έργα. Στην εποχή του υπήρξε δημοφιλής τόσο ως μουσικός όσο και ως δάσκαλος. Μεταξύ άλλων μαθήτευσαν κοντά του οι συνθέτες Λούντβιχ βαν Μπετόβεν, Φραντς Σούμπερτ και Φραντς Λίστ. Μετά το 1800 ξεχάστηκε το έργο του και παρουσιαζόταν σπάνια μέχρι το 1984 μετά την μεγάλη επιτυχία της κινηματογραφικής ταινίας Αμαντέους, που διαπραγματευόταν τη ζωή του συνθέτη Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ. Ο Σαλιέρι παρουσιάστηκε στην ταινία ως ζηλόφθονος ανταγωνιστής και πιθανός δολοφόνος του διάσημου συνθέτη κάτι που όμως δεν τεκμηριώθηκε ποτέ.

Πηγές:

<http://www.folias.nl/htmlnew.html>

<https://dimartblog.com/2014/05/07/mozart-and-salieri/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_Salieri

https://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_Vivaldi

Χρύσω Γρηγορίου